

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Крат Василь Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права № 1,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: 7719925@gmail.com
ORCID 0000-0001-6595-1657

doi: 10.21564/2414–990x.138.108853
УДК 347.132.6

НЕДІЙСНІСТЬ ДОГОВОРУ: ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВИДИ

Досліджено питання недійсності договору. Проаналізовано проблематику законодавчого регулювання і видів недійсності договору крізь призму судової практики. Доведено необхідність установити загальні правила щодо оспоровання фродакторних правочинів боржника.

Ключові слова: договір; недійсність; нікчемний правочин; оспорюваний правочин; недійсний договір.

Крат В. И., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры гражданского права № 1, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: 7719925@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6595-1657

Недействительность договора: законодательное регулирование и виды

Исследуется вопрос недействительности договора. Анализируется проблематика законодательного регулирования и видов недействительности договора сквозь призму судебной практики. Предлагается установить общие правила относительно оспаривания фродакторных сделок должника.

Ключевые слова: договор; недействительность; ничтожная сделка; оспоримая сделка; недействительный договор.

Постановка проблеми і актуальність теми. Недійсності договорів завжди приділялася досить велика увага в цивілістиці. Однак у сучасних умовах існує величезний пласт проблем, пов'язаних з недійсністю договору, які вимагають доктринального й утилітарного осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певні проблеми законодавчого регулювання і видів недійсності договору розглядалися в літературі [1; 2; 3]. Проте досі відсутнє сучасне дослідження законодавчого регулювання і видів недійсності договору з огляду на судову практику. Як наслідок, **метою цієї статті** є аналіз проблематики законодавчого регулювання і видів недійсності договору крізь призму судової практики.

Виклад основного матеріалу. Законодавче регулювання недійсності договору. Необхідність звернути увагу на цю проблему зумовлена передусім тим, що законодавче регулювання здійснюється на рівні двох кодифікованих актів (Цивільного кодексу України¹ і Господарського кодексу України²), які закріпили кардинально різні підходи до недійсності договору.

У ЦК утілений підхід, при якому положення про недійсні правочини (§ 2 глави 16) мають загальний характер, і вони повинні поширюватися як на односторонні правочини, так і на договори³. Причому не викликає сумнівів, що більшість із цих норм розрахована на їх застосування до недійсного договору (напр., абз. 2 ч. 1 ст. 216 ЦК).

У свою чергу в окремих нормах, присвячених певним договорам (підрозділ 1 розділу III книги 5 ЦК), передбачено підстави для оспорування умови (ч. 3 ст. 668), нікчемності умови договору (ч. 2 ст. 661, ч. 4 ст. 698, абз. 2 ч. 1 ст. 739, абз. 2 ч. 2 ст. 787, ч. 2 ст. 867, ч. 2 ст. 1008, ч. 3 ст. 1056¹, абз. 2 ч. 2 ст. 1060, ч. 4 ст. 1061, ч. 1 ст. 1080, ч. 9 ст. 1109, ч. 2 ст. 1111, ч. 4 ст. 1112, ч. 3 ст. 1113, ч. 2 ст. 1122, ч. 1 ст. 1136, абз. 2 ч. 1 ст. 1137, абз. 2 ч. 1 ст. 1139, абз. 2 ч. 1 ст. 1142), підстави оспорування (ст. 998) або нікчемності договору (ч. 3 ст. 719, ч. 2 ст. 981, п. 3 ч. 1 ст. 993, ст. 1055, ст. 1059, абз. 2 ч. 2 ст. 1107, ст. 1118), правові наслідки недійсності договору або умови (ст. 1057¹, ч. 2 ст. 1111, ч. 4 ст. 1119).

Однак на рівні ГК існує недійсність, зокрема: господарських угод (абз. 3 ч. 2 ст. 20), господарського зобов'язання (ч. 11 ст. 73¹, ч. 5 ст. 73², ч. 11 ст. 78¹, ч. 2 ст. 202, ст. 207, ст. 208), умови господарського зобов'язання (ч. 3 ст. 178, ч. 2 ст. 207), договору (ч. 3 ст. 345, ч. 1 ст. 367, ч. 2 ст. 368, ч. 3 ст. 382). Навіть поверховий аналіз свідчить, що на відміну від ЦК в ГК превалює підхід щодо недійсності господарського зобов'язання.

Проблематика недійсності зобов'язання не має суто доктринального характеру. Особливо це очевидно при порівнянні ст. 215 ЦК і ст. 207 ГК, що містять різнорідні конструкції. У судовій практиці з часу паралельного застосування кодексів видозмінився підхід до співвідношення вказаних норм.

Спочатку вважалося, що ст. 207 ГК не містить особливостей регулювання господарських відносин, а містить загальні правила про недійсність господар-

¹ Далі – ЦК.

² Далі – ГК.

³ Схожі підходи втілені й в окремих актах міжнародної приватноправової уніфікації права, але, як правило, норми розраховані на їх застосування, в першу чергу, до договорів. Наприклад, в ст. II.-7 : 101 вказується, що ця глава застосовується до договорів та з необхідними змінами до інших юридичних актів [Див.: 4].

ських зобов'язань, які суперечать ЦК як за термінологією, так і за змістом. Тому ст. 207 ГК відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 4 ЦК, абз. 2 ч. 1 ст. 4 ГК застосовуватись не може (наприклад, п. 21 оглядового листа Вищого господарського суду України¹ «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України» від 07.04.2008 № 01-8/211).

Утім, згодом ВГСУ розпочав паралельне застосування ст. 215 ЦК та 207 ГК, фактично здійснюючи ототожнення правочину та зобов'язання (наприклад, п. 5.7 постанови пленуму ВГСУ «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» від 17.10.2012 № 12, п. 2.12 постанови пленуму ВГСУ «Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна» від 29.05.2013 № 12). При цьому ВГСУ вказується, що загальні підстави і наслідки недійсності правочинів (господарських договорів) встановлені статтями 215, 216 ЦК, статтями 207, 208 ГК. Правила, встановлені цими нормами, повинні застосовуватися господарськими судами в усіх випадках (п. 2.1 постанови пленуму ВГСУ «Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними» від 29.05.2013 № 11).

Навпаки, Верховний Суд України² констатував відмінність недійсності договору і зобов'язання, зробивши акцент на допустимості існування недійсності зобов'язання. При цьому вказав, що *визнання недійсним договору та визнання недійсним зобов'язання не є тотожними поняттями*, оскільки в силу прямої вказівки закону договір, визнаний судом недійсним, є недійсним з моменту його вчинення, а *визнання недійсним зобов'язання за цим договором стосується наслідків недійсності такого договору* [5].

Очевидно, що причиною такої трансформації підходів є бажання «поєднати не поєднуване», тобто узгодити розроблені на відмінній концептуальній основі ЦК та ГК із констатацією пріоритету тих норм, які містяться в ГК. Хоча навряд чи методологічно правильно здійснювати ототожнення недійсності правочину та зобов'язання з метою забезпечення застосування різних за змістовним наповненням норм (ст. 215 ЦК та ст. 207 ГК).

При з'ясуванні ж допустимості існування недійсності зобов'язання слід урахувувати, що правочин може бути однією з підстав для виникнення зобов'язання (п. 1 ч. 2 ст. 11, ч. 2 ст. 509 ЦК). У цьому контексті можна навіть стверджувати, що існування недійсності зобов'язання спричиняє дискусію щодо впливу такої недійсності на правочин, який обумовив виникнення зобов'язання. Тобто чи можлива недійсність зобов'язання (по суті, правового наслідку правочину) без недійсності підстави виникнення зобов'язання. Ймовірно, що ні, оскільки недійсність договору зазвичай має місце на момент його укладення. Зобов'язання ж існує, як правило, після укладення договору.

Разом з тим не виключаються ситуації, за яких той чи інший договір не породжуватиме виникнення зобов'язання (наприклад, договір простого товари-

¹ Далі – ВГСУ.

² Далі – ВСУ.

ства — ст. 1132 ЦК). За таких умов виключатиметься застосування недійсності зобов'язання.

Зобов'язання становить собою правовідношення (ч. 1 ст. 509 ЦК), яке складається із права кредитора та обов'язку боржника. У цивілістичній доктрині традиційно недійсність пов'язується з юридичним фактом (правочином, договором тощо), що зумовлює настання певних правових наслідків (виникнення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків). Навпаки, екстраполяція змісту зобов'язання крізь призму недійсності призведе до наявності недійсності всього або частини права кредитора та обов'язку боржника, що навряд чи допустимо.

Види недійсності договору. Як у вітчизняній доктрині цивільного права, так і на рівні норм ЦК традиційним є поділ недійсних правочинів на нікчемні та оспорювані, що відповідно дозволяє його використати і в контексті недійсності договору¹.

Аналіз статей 204² і 215 ЦК свідчить, що законодавцем обраний підхід, відповідно до якого *оспорюваність* договору конструюється як загальне правило. Навпаки, *нікчемність* договору має місце тільки у разі, коли існує *пряма* вказівка закону про кваліфікацію того або іншого договору як нікчемного.

Оспорюваність договору. Оспорюваний договір визнається недійсним судом, якщо одна зі сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом (ч. 3 ст. 215 ЦК). Тобто існують причини для спору з приводу дійсності договору, який оспорується. Вони можуть бути досить різноманітні: помилка (ст. 229 ЦК), обман (ст. 230 ЦК), насильство (ст. 231 ЦК) та інші дефекти. У ЦК окремо регулюються певні підстави для оспорювання правочинів (статті 222, 223, 225, 227, 229–233, 234, 235), але вичерпний перелік підстав не міститься. Це означає, що будь-який договір можна оспорити, якщо він не відповідає загальним вимогам чинності правочину (ст. 203 ЦК).

Оспорюваність договору втілюється в так званій «віртуальній» недійсності, коли перелічуються тільки найбільш типові підстави для оспорюваності (напр., статті 222, 223, 225, 227, 229–233, 234, 235 ЦК). При цьому дозволяється оспорювання договору шляхом пред'явлення позову про недійсність та на інших підставах. Іноді вони додатково вказуються (напр., ч. 3 ст. 668 ЦК), але в цілому допускається й у разі порушення імперативних норм, закріплених в актах цивільного законодавства, інтересів держави і суспільства, його моральних засад.

Проте навіть такий підхід не дозволяє охопити всі можливі випадки, що виникають у правозастосовній практиці. Наприклад, така ситуація стосується

¹ Далі без окремої вказівки терміни «правочин» і «договір» вживаються як тотожні.

² Закріплення презумпції правомірності правочину (ст. 204 ЦК) було розраховано на те, що вона може бути спростована або шляхом прямої вказівки закону про нікчемність правочину, або ж рішенням суду про визнання правочину недійсним. Проте у судовій практиці «примудрилися» розширювально розтлумачити презумпцію правомірності правочину та констатувати її поширення і на ті випадки, коли скасовано судові рішення про розірвання договору [Див.: 6].

можливості оспорювання договору, укладеного з метою не допустити звернення стягнення на майно боржника.

Необхідно підкреслити, що фrawdаторні правочини в чинному законодавстві регулюються тільки в певних сферах. Зокрема, у банкрутстві (ст. 20 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»), при неплатоспроможності банків (ст. 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»). Зовсім нещодавно на рівні ч. 4 ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» [7] було передбачено, що укладення правочину щодо майна боржника, який призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна, є підставою для визнання такого правочину недійсним¹.

Але існують численні приклади в судовій практиці, коли кредитор оспорує певний договір боржника, щоб мати можливість звернути стягнення на те або інше майно, і це не відноситься до сфери неплатоспроможності або виконавчого провадження.

ВСУ здійснив розширювальне тлумачення ст. 234 ЦК і кваліфікував договір дарування, укладений з метою уникнути виконання грошового зобов'язання, як фіктивний [9]. Навряд чи такий підхід охоплює усі можливі ситуації, особливо ті, коли договір був виконаний. При фіктивному правочині має бути відсутнім намір створити правові наслідки на момент його вчинення, і, як наслідок, неможливе виникнення будь-яких майнових наслідків (передача майна), оскільки такий правочин не може їх породжувати². Напевне тому в окремих країнах навіть передбачається загальне регулювання фrawdаторних правочинів (напр., статті 527–534 Цивільного кодексу Польщі [12]) за наявності спеціального [13, s. 946–994]. В українському законодавстві, ймовірно, з позицій *de lege ferenda* також слід було б встановити загальні правила щодо оспорювання фrawdаторних правочинів боржника.

Нікчемність договору. Нікчемним є той договір, недійсність якого встановлена законом і для визнання його недійсним не вимагається рішення суду (ч. 2 ст. 215 ЦК). До них, зокрема, відносяться договори, вчинені: з порушенням вимог про нотаріальне посвідчення правочину (ст. 220); малолітньою особою, у разі відсутності подальшого схвалення правочину її законними представниками (ч. 2 ст. 221); без дозволу органу опіки і опікування (ч. 1 ст. 224) та інші (напр., ч. 3 ст. 719, ч. 2 ст. 981, п. 3 ч. 1 ст. 993, ст. 1055, ст. 1059, абз. 2 ч. 2 ст. 1107). Відсутність необхідності звертатися до суду з позовом про визнання нікчемного правочину недійсним повністю логічна. Адже в суді нічого доводити або оспорювати, тому що наявність порушень недотримання норм закону очевидна,

¹ Прообразом такого законодавчого підходу по суті стала позиція, що сформувалася в судовій практиці. Зокрема, ВГСУ констатував можливість визнання недійсним договору, якщо він був укладений з метою уникнути реалізації майна при здійсненні виконавчого провадження [8].

² Проблематика недійсності правочинів, учинених на шкоду кредиторам, дискутується ще з радянських часів [Див.: 10]. І навіть акцентувалася увага на тому, що фrawdаторні правочини не завжди можуть бути кваліфіковані як фіктивні, оскільки ними не вичерпується увесь склад фrawdаторних правочинів [11, с. 912].

і, як наслідок, очевидна й нікчемність. Наприклад, якщо договір дарування нерухомості нотаріально не посвідчений, то це саме по собі свідчить про його нікчемність.

Нікчемність договору конструюється за допомогою «текстуальної» недійсності, оскільки вона існує тільки у разі *прямої вказівки закону*. З позицій юридичної техніки така пряма вказівка може втілюватися, зокрема, в термінах «нікчемний», «є недійсним». Наприклад, правочин щодо відчуження іпотекодавцем переданого в іпотеку майна або його передачі в наступну іпотеку, спільну діяльність, лізинг, оренду чи користування без згоди іпотекодержателя є *недійсним* (ч. 3 ст. 12 Закону України «Про іпотеку»). Хоча дуже часто в судовій практиці договори, укладені без згоди іпотекодержателя, кваліфікувалися як оспорювані [Див., напр.: 14]¹.

Незважаючи на встановлення на рівні ЦК текстуальної нікчемності, у судовій практиці існують непоодинокі спроби використати конструкцію віртуальної нікчемності, тобто за відсутності прямого припису закону про нікчемність договору. Наприклад, ВСУ підкреслив, що «ураховуючи імперативний характер норми п. 1 ч. 1 ст. 593 ЦК, зазначення в договорі застави інших умов, за яких право застави у разі припинення основного зобов'язання залишається дійсним, слід вважати нікчемним» [16].

Хоча нікчемність договору пов'язується з прямою вказівкою тієї або іншої норми закону, дуже часто неправильне тлумачення норми ЦК виступає передумовою для констатації нікчемності договору або відсутності такої. Досить яскраво ілюструє таку ситуацію практика застосування ч. 2 ст. 799 ЦК, яка передбачає, що договір найму транспортного засобу за участю фізичної особи підлягає нотаріальному посвідченню.

У одних випадках відзначалася відсутність необхідності здійснювати нотаріальне посвідчення договору найму, якщо фізична особа має статус підприємця і, як наслідок, такий договір не кваліфікувався як нікчемний [18]. Проте передумов у ч. 2 ст. 799 ЦК для такого висновку немає. В інших, навпаки, за допомогою розширювального тлумачення ч. 2 ст. 799 ЦК застосовувалася до договору лізингу трактора, внаслідок чого констатувалася його нікчемність [18], попри те, що ч. 2 ст. 799 ЦК розміщена в § 5 глав 58 ЦК і повинна застосовуватися тільки до договорів найму транспортного засобу.

Висновки. Таким чином, на підставі викладеного можна зробити висновок, що:

1) методологічно неправильно здійснювати ототожнення недійсності правочину та зобов'язання з метою забезпечення застосування різних за змістовним наповненням норм (ст. 215 ЦК та ст. 207 ГК);

2) у ЦК оспорюваність договору встановлена як загальне правило. Оспорюваність договору втілюється у так званій «віртуальній» недійсності, коли перелічуються тільки найбільш типові підстави для оспорюваності. Проте

¹ Нещодавно ВСУ справедливо констатував, що такі договори нікчемні [Див.: 15].

навіть такий підхід не дозволяє охопити всі можливі випадки, що виникають у правозастосовній практиці. Така ситуація стосується можливості оспорювання договору, укладеного з метою не допустити звернення стягнення на майно боржника. Тому слід встановити загальні правила щодо оспорювання фраздаторних правочинів боржника;

3) нікчемність договору має місце тільки у разі, коли існує пряма вказівка закону про кваліфікацію того або іншого договору як нікчемного. Нікчемність договору конструюється за допомогою «текстуальної» недійсності, оскільки вона існує тільки у разі наявності прямої вказівки закону. З позицій юридичної техніки така пряма вказівка може втілюватися, зокрема, в термінах «нікчемний», «є недійсним». Незважаючи на встановлення на рівні ЦК текстуальної нікчемності, у судовій практиці існують непоодинокі спроби використати конструкцію віртуальної нікчемності, тобто за відсутності прямого припису закону про нікчемність договору, що недопустимо.

Список літератури:

1. Дзера О. В. Недійсність правочину (угоди) за новим цивільним кодексом. *Вибране. Збірник наукових праць*. Київ: Юрінком Інтер, 2016. С. 440–461.
2. Сават'є Р. Теория обязательства. Юридический и экономический очерк. Москва: Прогресс, 1972. 440 с.
3. Спасибо-Фатеева И. В. Категория недействительности в гражданском праве Украины. *Гражданское законодательство*. Алматы: Раритет, 2012. № 40. С. 189–207.
4. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR). URL: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf (дата звернення: 15.08.2017).
5. Постанова Верховного Суду України від 19 жовтня 2016 р., судова справа № 3-826rc16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62226453> (дата звернення: 15.08.2017).
6. Постанова Верховного Суду України від 22 червня 2016 р., судова справа № 6-1562цс15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58736541> (дата звернення: 15.08.2017).
7. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 15.08.2017).
8. Постанова Вищого господарського суду України від 16 листопада 2001 р., судова справа № 4/290. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_290600-01 (дата звернення: 15.08.2017).
9. Постанова Верховного Суду України від 19 жовтня 2016 р., судова справа № 6-1873цс16. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C42A76FD2FDF2245C225805D0042E2C7](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C42A76FD2FDF2245C225805D0042E2C7) (дата звернення: 15.08.2017).
10. Ландкоф С. Н. Оспаривание сделок, совершённых должниками во вред кредиторам. *Вестник советской юстиции*. 1927. № 24 (106). С. 819–820.
11. Ратнер А. С. Оспаривание сделок, совершённых должниками во вред кредиторам. *Вестник советской юстиции*. 1925. № 23. С. 911–912.
12. Kodeks cywilny (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r.). URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsSe rvlet?id=WDU19640160093> (дата звернення: 15.08.2017).
13. Kodeks cywilny : komentarz Lex. Т. 3, Zobowiązania : część szczególna / red. nauk. Andrzej Kidyba. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business, 2014. 1541 s.
14. Постанова Вищого господарського суду України від 15 грудня 2015 р., судова справа № 905/511/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54677339> (дата звернення: 15.08.2017).
15. Постанова Верховного Суду України від 02 березня 2016 р., судова справа № 6-308цс16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56309775> (дата звернення: 15.08.2017).

16. Постанова Верховного Суду України від 11 вересня 2013 р., судова справа № 6-52цс13. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33609043> (дата звернення: 15.08.2017).
17. Постанова Верховного Суду України від 18 грудня 2012 р., судова справа № 3-66гс12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28332558> (дата звернення: 15.08.2017).
18. Постанова Верховного Суду України від 18 грудня 2012 р., судова справа № 3-66гс12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28332558> (дата звернення: 15.08.2017).
19. Постанова Верховного Суду України від 16 грудня 2015 р., судова справа № 6-2766цс15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54513238> (дата звернення: 15.08.2017).

References:

1. Dzera, O.V. (2016). *Nedijsnist' pravochynu (uhody) za novym tsyvil'nym kodeksom*. Vybrane. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Kyiv: Yurinkom Inter, 2016. [in Ukrainian].
2. Savat'e, R. (1972). *Teoryia obiazatel'stva. Yurydycheskyj y ekonomycheskyj ocherk*. Moscow: Prohress [in Russian].
3. Spasybo-Fateeva, I.V. (2012). *Katehoryia nedejstvitel'nosti v hrazhdanskom prave Ukrainy. Hrazhdanskoe zakonodatel'stvo*. Almaty: Rarytet, 40, 189–207 [in Russian].
4. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR). URL: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf.
5. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 19 zhovtnia 2016 r., sudova sprava № 3-826hs16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62226453>.
6. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 22 chervnia 2016 r., sudova sprava № 6-1562tss15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58736541>.
7. Pro vykonavche provadzhennia: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1404-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
8. Postanova Vyschoho hospodars'koho sudu Ukrainy vid 16 lystopada 2001 r., sudova sprava № 4/290. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_290600-01.
9. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 19 zhovtnia 2016 r., sudova sprava № 6-1873tss16. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C42A76FD2FDF2245C225805D0042E2C7](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C42A76FD2FDF2245C225805D0042E2C7).
10. Landkof, S.N. (1927) *Osparyvanye sdelok, sovershionnykh dolzhnykamy vo vred kredytoram. Vestnyk sovetskoy iustitsyy –Announcer of soviet justice*. 24 (106), 819–820 [in Russian].
11. Ratner, A.S. (1925) *Osparyvanye sdelok, sovershennykh dolzhnykamy vo vred kredytoram. Vestnyk sovetskoy iustitsyy –Announcer of soviet justice*. 23, 911–912 [in Russian].
12. Kodeks cywilny (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r.). URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsSe rvlet?id=WDU19640160093>.
13. Kodeks cywilny (2014) : komentarz Lex. T. 3, Zobowiązania : część szczególna / red. nauk. Andrzej Kidyba. Warszawa : Lex a Wolters Kluwer business.
14. Postanova Vyschoho hospodars'koho sudu Ukrainy vid 15 hrudnia 2015 r., sudova sprava № 905/511/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54677339>.
15. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 02 bereznia 2016 r., sudova sprava № 6-308tss16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56309775>.
16. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 11 veresnia 2013 r., sudova sprava № 6-52tss13. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33609043>.
17. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 18 hrudnia 2012 r., sudova sprava № 3-66hs12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28332558>.
18. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 18 hrudnia 2012 r., sudova sprava № 3-66hs12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28332558>.
19. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 16 hrudnia 2015 r., sudova sprava № 6-2766tss15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54513238>.

Krat V. I., PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of Civil Law Department № 1, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail: 7719925@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6595-1657

Invalidity of contract: legislative regulation and types

Invalidity contracts always attracted attention researchers. Without regard to it, in modern conditions there is an enormous layer of the problems related to invalidity contract, that to require a doctrine and utilitarian comprehension. The article is sanctified to research invalidity contract. In the article analyses problems of the legislative regulation and types of invalidity contract through the prism of judicial practice. In the Civil code of Ukraine, a voidable contract sets as a common rule. A voidable of the contract is incarnated in the so-called «virtual» invalidity when only the most typical grounds are enumerated. However, even such approach does not allow to overcome all possible cases that arise up in practice. Such situation touches possibility of voidable contracts concluded with the purpose of to shut out the appeal of claim to the property of the debtor. Therefore it follows to set general rules in relation to voidable contracts of the debtor. A nullity of the contract takes place only in the case when there is the direct pointing of law on the qualification of that or another contract as the nullity. The nullity of contract in the Civil code of Ukraine is constructed by means of «textual» invalidity. There are no single attempts to use the construction of «virtual» invalidity in judicial practice when there is the direct pointing of law on the qualification of that or another contract as the nullity, that is impermissible. Methodologically incorrectly to carry out identifying of invalidity contract and obligation with the aim of providing of application of different after the rich in content filling norms.

Keywords: contract, invalidity; nullity transaction; voidable transaction; invalidity contract.

Надійшла до редколегії 18.08.2017 р.